

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

การพัฒนาศักยภาพในการผลิตหอมแดงด้วยระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ของเกษตรกรบ้านหมัด ตำบลทาม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

Development of Shallot Production Potential with Good Agricultural Practices of

Ban Mat Farmers Tam Sub-district, Kanthararom District, Sisaket Province

ฉัตรทิพร เลขะวัฒนะ (Chattiporn Lekhavaddhana)¹ สัจจา บรรจงศิริ (Sujja banjongsiri)²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง 2) กระบวนการผลิต 3) ส่วนประสมการตลาดหอมแดง 4) แนวทางการพัฒนาการผลิตหอมแดง ไปสู่ระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การวิจัยนี้มีเป็นการวิจัยแบบผสม ศึกษาจากประชากรทั้งหมดที่เป็นเกษตรกรบ้านหมัด หมู่ 10 ตำบลทาม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เข้าร่วมโครงการการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ปี 2562/63 จำนวน 30 ราย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล การวิเคราะห์ SWOT ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพพื้นฐานเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 49 ปี ร้อยละ 50.00 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ ร้อยละ 53.33 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน รายได้จากการปลูกหอมแดงเฉลี่ย 167,666.66 บาทต่อปี ร้อยละ 100.00 มีการกู้ยืมเงิน ร้อยละ 73.33 กู้ยืมเงินจากสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร พื้นที่ในการปลูกหอมแดงทั้งหมดเป็นของตัวเอง ร้อยละ 56.67 มีเนื้อที่ถือครอง 3-4 ไร่ 2) การจัดการในกระบวนการผลิตหอมแดง ที่ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย เตรียมดินโดยการไถ 2 ครั้ง มีการใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกระหว่างเตรียมดิน ใช้พันธุ์ศรีสะเกษ ปลูกด้วยหัวพันธุ์ ใช้ฟางคลุมแปลง ใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ระยะแตกกอใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กก./ไร่ ให้น้ำด้วยสายยาง 1 ครั้ง/วัน มีการสำรวจโรคแมลงศัตรูพืชและป้องกันโดยฉีดพ่นสารเคมี การเก็บเกี่ยว ใช้การสังเกตจากสีของใบ และจำนวนวันเพาะปลูก เก็บเกี่ยวโดยการถอนด้วยมือ การจัดการในกระบวนการผลิตหอมแดงด้วยระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ส่วนใหญ่มีการจัดการเป็นไปตามข้อกำหนดของระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 3) ส่วนประสมทางการตลาด พบว่า มีการคัดคุณภาพผลผลิต คุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง กำหนดราคาโดยตกลงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ขายหอมแดงให้พ่อค้าในท้องถิ่นมารับซื้อถึงที่ ขายตามน้ำหนัก 4) แนวทางการพัฒนาการจัดการในกระบวนการผลิตหอมแดงไปสู่ระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และข้อเสนอแนะ ได้แก่ ด้านการจัดการจัดการผลิตและปัจจัยการผลิต ให้มีการอบรมให้ความรู้ในการจัดการการผลิตการปลูกหอมแดงนอกฤดู การเก็บหัวพันธุ์เพื่อใช้ในฤดูกาลผลิตถัดไป และให้มีการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้ราคาที่ถูกลง ด้านการตลาด ให้มีการรวบรวมผลผลิตและจำหน่ายโดยตรงไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง และให้เพิ่มช่องทางการตลาด ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ให้มีการอบรมการผลิตสารชีวภัณฑ์ ให้มีการสนับสนุนเงินลงทุนหรือแหล่งเงินทุน และให้ภาครัฐมีการประกันราคาหอมแดงเหมือนพืชชนิดอื่นๆ และด้านอื่นๆ ให้เพิ่มทักษะด้านการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า และให้มีการศึกษาดูงานกลุ่มหอมแดง GAP ในพื้นที่อำเภอใกล้เคียง

คำสำคัญ การผลิตหอมแดง แนวทางการพัฒนาการผลิตหอมแดง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช chattiporn.ck@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sujja.ban@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study (1) Basic information of shallot growers of Ban Thad Farmers, Tambon Tam, Kantrarom District, Sisaket Province (2) Management in shallot production process (3) Management of shallot marketing segment of Ban Thad farmers (4) Guidelines for the development of shallot production to a good agricultural practice system. The population studied was Ban Flea Farmers. Among the 10 tambons in Tam, Kanthararom District, Sisaket Province, participated in the Good Agricultural Practices Program 2019/20, 30 cases, the tools used are questionnaires and group conversations (Focus Group), statistics used to analyze data, including frequency, percentage, minimum, maximum, average, standard deviation, and SWOT Analysis tools. The research findings were as follows. 1) Most farmers are female, over 49 years old, with 4th grade graduates, mostly members of cooperative groups, 1-2 household members, average shallot income of 167,666.66 baht per year, mostly loans from cooperatives/farmers groups, all planting areas of their own. 3-4 rai of land held 2) Handling in shallot production process Most of the land is sandy loamy soil, preparing the soil by plowing 2 times, composting, manure during soil preparation. Use Sisaket varieties, planted with heads, use straw to cover plots. Chemical fertilizer in combination with organic fertilizer, 15-15-15 kg/rai of fertilizer, water with hose 1 time/day. Pest diseases are explored and prevented by spraying chemicals. harvest Use observations from the color of the leaves and the number of cultivation days, harvested by hand withdrawal, handling in the production process of shallots with a good agricultural practice system. It was found that most of them were managed in accordance with the requirements of the agricultural practice system. 3) The marketing mix showed that the quality of the produce was moderately priced, agreed between the buyer and the seller, selling shallots to local merchants to buy them at weight. and 4) Guidelines for developing management in the shallot production process to a good agricultural practice system include (1) production management and inputs, including production management training and inputs. Planting shallots off-season (2) Marketing factors include direct production and distribution and marketing channels, (3) government support, input support, biopharmaceutical production training, and continuous monitoring. Other areas include increasing processing skills to increase value, and studying gap shallots in nearby districts.

Keywords: Shallot, Developing shallot production, Good agricultural practice

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในการผลิตหอมแดง ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตคุณภาพดีและมีปริมาณการผลิตหอมแดงมากที่สุดในประเทศไทย โดยหอมแดงพันธุ์ที่มีชื่อเสียงมาก ได้แก่ หอมแดงพันธุ์บางช้างหรือหอมแดงศรีสะเกษ เป็นหอมแดงที่มีเปลือกนอกสีม่วงปนแดง เปลือกหนาและเหนียว ขนาดหัวใหญ่และสม่ำเสมอ กลิ่นฉุนจัดและมีรสหวาน โดยผลผลิตหอมแดงของ จังหวัดศรีสะเกษคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 60 ของผลผลิตของประเทศ เกษตรกรผู้เพาะปลูกหอมแดงประมาณ 5,000 ครัวเรือน ทั้งหมดเป็นเกษตรกร รายย่อย โดยพื้นที่ปลูกหอมแดงกระจายกันอยู่ในเขตอำเภอยางชุมน้อย อำเภอราษีไศล อำเภอกันทรารมย์ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอเมือง อำเภอวังหิน อำเภอพยุห์ และอำเภออุทุมพรพิสัย สามารถเพาะปลูกหอมแดงได้ตลอดปี แต่ช่วงที่เหมาะสมที่สุด คือ เดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ และมีผลผลิตออกสู่ตลาดมากที่สุดในเดือนมกราคม ในอดีตที่ผ่านมา จังหวัดศรีสะเกษต้องประสบปัญหาราคาคต่ำเป็นประจำ จึงต้องการจะยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถต่อรองราคาได้ นำไปสู่รายได้ที่มั่นคง ยั่งยืน

พื้นที่ ตำบลทาม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นตำบลที่มีเกษตรกรปลูกหอมแดงเป็นอันดับต้นๆ ของอำเภอกันทรารมย์ โดยข้อมูลล่าสุด พุทธศักราช 2562 มีเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงทั้งสิ้น 234 ครัวเรือน พื้นที่ 605.25 ไร่ โดยบ้านหมัดมีเกษตรกรและพื้นที่ปลูกหอมแดงมากที่สุดใน ตำบลทาม โดยมี 2 หมู่บ้านได้แก่ บ้านหมัด ม.3 และบ้านหมัด ม.10 รวมเกษตรกร ที่ปลูกหอมแดงทั้งสิ้น 101 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 43.16 ของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงทั้งตำบล และมีพื้นที่ 354.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.57 ของพื้นที่ปลูกหอมแดงทั้งตำบล ในปีการผลิต 2562/63 นี้ เกษตรกรรายย่อยของบ้านหมัด ม.10 ได้สมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP จำนวนทั้งสิ้น 30 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.70 ของเกษตรกร ผู้ปลูกหอมแดงบ้านหมัด และพื้นที่เข้าร่วมโครงการ 142.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.20 ของพื้นที่ปลูกหอมแดงบ้านหมัดอีกด้วย (อ้างอิงจากข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ปีการผลิต 2562/63 ของกรมส่งเสริมการเกษตร)

เกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง ในพื้นที่ตำบลทาม ต้องประสบปัญหาราคาคต่ำเป็นประจำ แม้มีการผลิตหอมแดงได้ในปริมาณที่มาก แต่ก็ไม่สามารถต่อรองราคาและเป็นผู้กำหนดราคาเองได้ ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาและสนับสนุนให้เกษตรกรยกระดับมาตรฐานสินค้า สู่มาตรฐาน GAP เพื่อให้เกษตรกรสามารถต่อรองราคาได้ นำไปสู่รายได้ที่มั่นคง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (และกรอบแนวคิดการวิจัย ถ้ามี)

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงของเกษตรกรบ้านหมัด ตำบลทาม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาการจัดการในกระบวนการผลิตหอมแดง
3. เพื่อศึกษาการจัดการส่วนประสมการตลาดหอมแดงของเกษตรกรบ้านหมัด ตำบลทาม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตหอมแดงไปสู่ระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

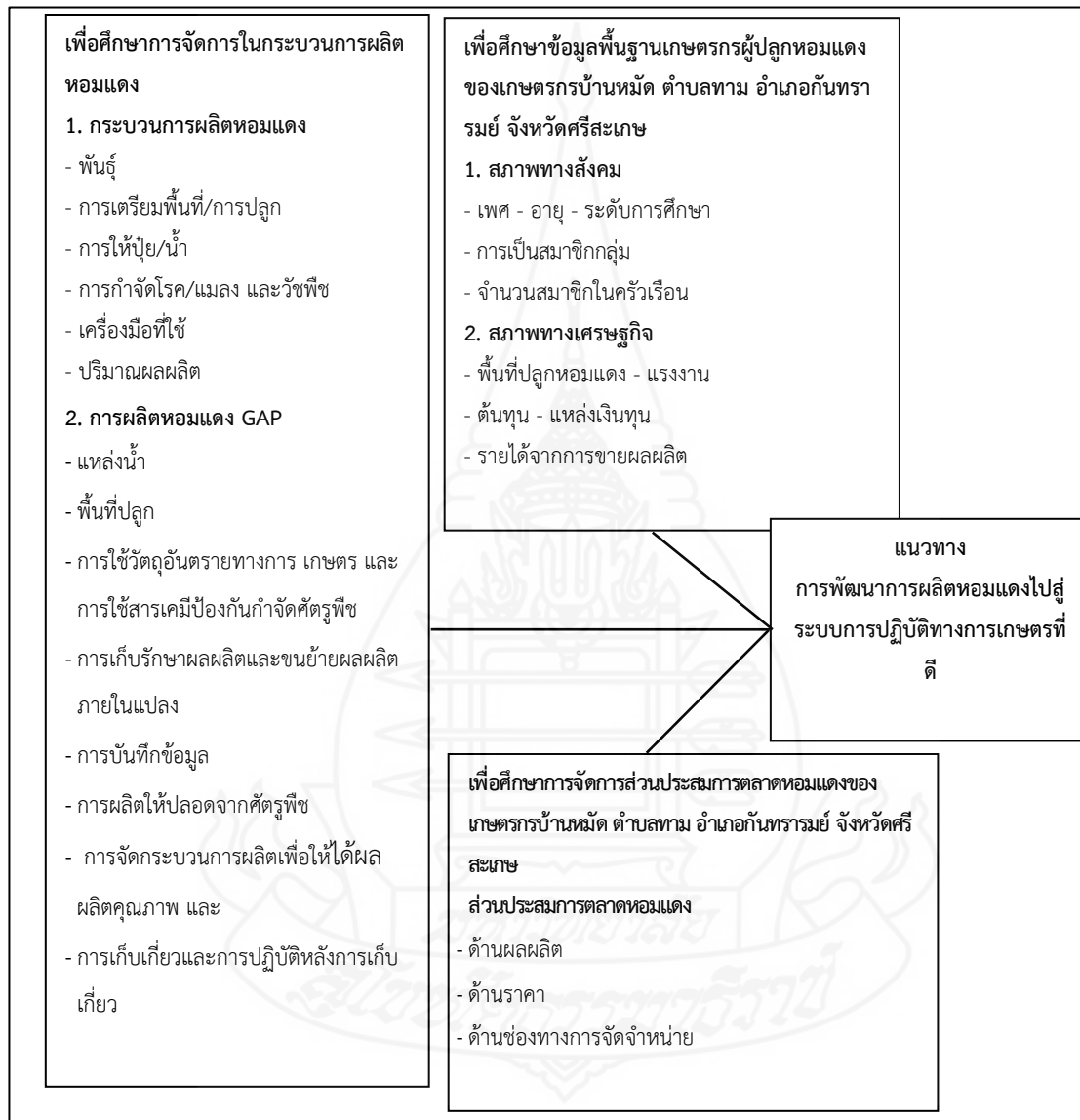

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิด

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิด ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสม ประชากรได้แก่ 1) เกษตรกรบ้านหมัด หมู่ที่ 10 ตำบลทาม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เข้าร่วมโครงการการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ชนิดพืชหอมแดง ปี 2562/63 จำนวน 30 ราย และ 2) กลุ่มตัวอย่าง 10 ราย ประกอบด้วย นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 2 ราย ผู้นำชุมชน 3 ราย ตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง 5 ราย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม และแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ SWOT

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพทางธรรมชาติ

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เกษตรกรร้อยละ 60 มีอายุมากกว่า 49 ปี เกษตรกรร้อยละ 50 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ ร้อยละ 53.33 สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยมี 2.63 คน

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิตหอมแดงในฤดูเฉลี่ยต่อราย ปีละ 167,666.66 บาท ร้อยละ 33.33 ใช้เงินส่วนตัวในการผลิตหอมแดง พื้นที่ในการปลูกหอมแดงทั้งหมดเป็นของตัวเอง โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 3.83 ไร่

1.3 สภาพทางธรรมชาติ พบว่า ดินส่วนใหญ่ที่เกษตรกรเพาะปลูกหอมแดงเป็นดินร่วนปนทราย

2. การจัดการในกระบวนการผลิตหอมแดง และการผลิตหอมแดงด้วยระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2.1 การจัดการกระบวนการผลิตหอมแดงของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะเตรียมดินโดยการไถ 2 ครั้ง โดยเกษตรกรครึ่งหนึ่งใส่ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกระหว่างเตรียมดิน เกษตรกรทั้งหมดใช้พันธุ์ศรีสะเกษ เกษตรกรทั้งหมดปลูกหอมแดงโดยใช้หัวพันธุ์ในการปลูก เกษตรกรทั้งหมดใช้ฟางในการคลุมแปลง เกษตรกรร้อยละ 80 มีการใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ระยะเวลาที่ใส่ปุ๋ยในหอมแดง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ใส่ปุ๋ยในช่วงระยะเวลาที่หอมแดงอายุ 14 วัน และส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยในช่วงเช้า อัตรา 50 กก./ไร่ เกษตรกรทั้งหมดให้น้ำหอมแดงโดยสายยาง 1 ครั้ง/วัน เกษตรกรทั้งหมดมีการสำรวจโรค-แมลงศัตรูพืชในแปลงสัปดาห์ละ 1 ครั้ง พบโรคแอนแทรคโนส หรือโรคหอมเลื้อย เกษตรกรส่วนมากจะป้องกันโดยใช้สารเคมีในอัตราส่วน 200 ซีซี ต่อน้ำ 200 ลิตร ใช้สารป้องกันกำจัดโรคในช่วงเย็น ใช้สารเคมีโดยวิธีการฉีดพ่น เกษตรกรส่วนใหญ่จะนับจำนวนวันเพาะปลูกมากกว่า 60 วันขึ้นไป และสีของใบเป็นตัวชี้วัดในการเก็บเกี่ยวหอมแดงโดยการถอนด้วยมือ

2.2 การจัดการในกระบวนการผลิตหอมแดงด้วยระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของสารเคมี และน้ำที่ใช้สัมผัสกับส่วนบริโภคสด เช่น น้ำที่ใช้ล้างผลผลิตมีความสะอาด เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของสารเคมีต่อผลผลิต และพื้นที่ปลูกไม่ได้เป็นสถานที่ทิ้งขยะอันตราย เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการใช้สารเคมีที่ประกาศกฎหมายห้ามใช้ในการกำจัดศัตรูพืช มีการใช้สารเคมีที่ประเทศผู้นำเข้าห้ามใช้ในการกำจัดศัตรูพืช ของพืชที่จะส่งออก และไม่มีการพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในช่วงใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานที่เก็บรักษาผลผลิตแบ่งเป็นสัดส่วน สะอาด ไม่รกรุงรัง อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายสะอาด ไม่มีสิ่งอันตรายปนเปื้อนที่ส่งผลต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค มีการจัดเก็บเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการเกษตรเป็นสัดส่วน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

มีการวางแผนการผลิต กับพื้นที่โดยมีวัสดุรองรับป้องกันการปนเปื้อน สถานที่เก็บรักษาผลผลิตสามารถป้องกัน หนู หรือแมลงสาบ หรือสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคอื่นๆ ได้ และการขนย้ายผลผลิตมีความระมัดระวังไม่ทำให้ผลผลิตบอบช้ำ เสียหาย เกษตรกรทั้งหมดมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติแปลง บัญชีปัจจัยการผลิต การปฏิบัติในแปลง การสำรวจศัตรูพืช การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การจัดเก็บเอกสาร และการจำหน่ายผลผลิตหรือผู้รับซื้อผลผลิต เกษตรกรทั้งหมดมีการสำรวจการเข้าทำลายของศัตรูพืชและป้องกันกำจัดเมื่อพบว่าศัตรูพืชจะมีการระบาดมาก มีการคัดแยกผลผลิตที่มีศัตรูพืชติดค้างอยู่แยกออกจากผลผลิตที่ไม่มีศัตรูพืชติดค้างอยู่ และผลผลิตคุณภาพที่คัดแยกไม่มีโรคและแมลงศัตรูพืชติดค้างอยู่ เกษตรกรทั้งหมดมีการปฏิบัติดูแลในกระบวนการผลิตในระยะเวลาเจริญเติบโตตามขั้นตอนของแผนควบคุมการผลิต ให้ความสำคัญกับที่มาของแหล่งพันธุ์ที่ใช้ปลูก และมีการคัดแยกผลผลิตคุณภาพออกจากผลผลิตด้อยคุณภาพ ก่อนส่งจำหน่าย เกษตรกรทั้งหมดใช้ข้อมูลเป็นตัวบ่งชี้ความแก่อ่อนของผลผลิต มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะเวลาที่เหมาะสมตามเกณฑ์ในแผนควบคุมการผลิต ใช้อุปกรณ์การเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุที่สะอาดและมีวัสดุรองพื้น เพื่อความปลอดภัยในการบริโภค วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ มีการคำนึงถึงความปลอดภัยของสารเคมีตกค้าง ใช้น้ำที่สะอาดในการทำความสะดวกผลผลิต ใช้ภาชนะที่สะอาดบรรจุผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว และมีสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการกำจัดของเสียขยะมูลฝอยและเศษวัสดุอยู่เสมอ

2.3 ส่วนประสมการตลาดหอมแดง

เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวหอมแดงในช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม มีปริมาณผลผลิตหอมแดงเฉลี่ย 2,583.33 กก./ไร่ โดยเกษตรกรทั้งหมดมีการคัดคุณภาพผลผลิต ซึ่งคุณภาพผลผลิตของหอมแดงอยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรจะกำหนดราคาผลผลิตโดยตกลงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย เกษตรกรส่วนมากจะขายผลผลิตหอมแดงหลังการเก็บเกี่ยวหลังเก็บเกี่ยว 2-4 สัปดาห์ โดยเกษตรกรส่วนมากจะขายหอมแดงให้พ่อค้าในท้องถิ่น ซึ่งจะมีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตถึงที่ เกษตรกรส่วนมากจะขายหอมแดงตามน้ำหนักซึ่งเกษตรกรไม่ทราบว่าพ่อค้าจะนำหอมแดงไปขายต่อที่ใด

2.4 สรุปการวิเคราะห์ SWOT ดังนี้

1) จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศเหมาะแก่การปลูกหอมแดง มีน้ำเพียงพอในฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีประสบการณ์ความชำนาญในการปลูกหอมแดง เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบแปลงใหญ่ และเกษตรกรมีการเก็บเกี่ยวหอมแดงในลักษณะลงแขก ร่วมกันเก็บเกี่ยวช่วยกันเก็บเกี่ยวภายในกลุ่ม ทำให้ลดค่าจ้างแรงงาน

2) จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ เกษตรกรไม่ได้มีการเก็บพันธุ์ไว้ปลูก ต้องซื้อหัวพันธุ์ทุกฤดูกาลปลูก ซึ่งมีราคาสูง เกษตรกรไม่ได้มีการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิต ต่างคนต่างซื้อ ทำให้ได้ปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูง เกษตรกรไม่ได้มีการรวมกลุ่มขาย ต่างคนต่างขาย ทำให้ไม่สามารถกำหนดราคา หรือต่อรองราคาขายได้ ไม่สามารถผลิตหอมแดงนอกฤดูได้ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่มีเกษตรกรรุ่นใหม่มาสานต่ออาชีพการเกษตร และเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่เก่งในเรื่องของการใช้สมาร์ทโฟน สื่อสังคมออนไลน์ ไม่สามารถเพิ่มช่องทางทางการตลาดได้อย่างเต็มที่

3) โอกาส (Opportunities) ได้แก่ มีเจ้าหน้าที่ของรัฐสนับสนุนด้านความรู้ สนับสนุนการรวมกลุ่มสนับสนุนปัจจัยการผลิต มีตลาดคือพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ และมีตลาดสุขภาพต้องการเป็นจำนวนมาก หากเป็นหอมแดง GAP

4) ปัญหาอุปสรรค (Threats) ได้แก่ โรคระบาด ศัตรูพืช เกษตรกรขาดความรู้ด้านการแปรรูปหอมแดง ในกรณีที่หอมแดงล้นตลาด หรือหอมแดงราคาถูก ราคาสินค้าเกษตรผันผวน ปัจจัยการผลิต และหรือต้นทุนการผลิตสูง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

และสภาพภูมิอากาศแปรปรวน

เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น จึงได้กำหนดเป็นกลยุทธ์ โดยใช้ TOWS Matrix ดังนี้

1) กลยุทธ์เชิงรุก (S-O) ได้แก่ การขับเคลื่อนการปลูกหอมแดงปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้มีจุดรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร ส่งเสริมรวบรวมผลผลิตขนส่งและจำหน่ายโดยตรงไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง การผลิตหอมแดงให้ได้มาตรฐาน GAP อย่างเต็มประสิทธิภาพ และระบบตลาดนำการผลิต

2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (W-O) ได้แก่ ส่งเสริมการรวบรวมผลผลิตเพื่อต่อรองราคาผลผลิต ส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่สานต่ออาชีพเกษตรกร ส่งเสริมการจัดการปัจจัยการผลิต สนับสนุนช่องทางตลาดออนไลน์ และสร้างหลักสูตรให้ครอบคลุมการผลิตหอมแดงครบวงจร

3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (S-T) ได้แก่ เตรียมพร้อมรับมือกับความเสียหายจากปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ เตรียมพร้อมรับมือกับภัยต่างๆ โรคและศัตรูพืช เพิ่มทักษะด้านการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า สร้างคุณภาพการผลิตให้เป็นหอมแดงปลอดภัยราคาสูง และลดต้นทุนการผลิตโดยการรวมกันหาปัจจัยการผลิต

4) กลยุทธ์เชิงรับ (W-T) ได้แก่ ลดต้นทุนการผลิตด้วยองค์ความรู้ใหม่ ส่งเสริมรวมกลุ่มให้เข้มแข็งในทุกๆ กิจกรรม ส่งเสริมตลาดเกษตรออนไลน์ สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่หัวใจสู้ และรับมือภัยต่างๆ ในฤดูกาลผลิตและเพิ่มความรู้การผลิตหอมแดงนอกฤดู

3. แนวทางการพัฒนาการผลิตหอมแดง ไปสู่ระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการการผลิตหอมแดง

(1) ด้านการจัดการจัดการผลิตและปัจจัยการผลิต เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตและปัจจัยการผลิต ได้แก่ ให้มีการอบรมให้ความรู้ในการจัดการจัดการผลิต และปัจจัยการผลิต ให้มีการอบรมให้ความรู้การปลูกหอมแดงนอกฤดู ให้มีการอบรมให้ความรู้ในการเก็บหัวพันธุ์เพื่อใช้ในฤดูกาลผลิตถัดไป และให้มีการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้ราคาที่ถูกลง เป็นการลดต้นทุนการผลิต

(2) ด้านการตลาด เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตลาด ได้แก่ ให้มีการรวบรวมผลผลิตและจำหน่ายโดยตรงไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง และให้เพิ่มช่องทางการตลาด

(3) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้แก่ ให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ให้มีการอบรมการผลิตสารชีวภัณฑ์ และมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง ให้มีการสนับสนุนเงินทุนหรือแหล่งเงินทุนจากภาครัฐและเอกชน และให้ภาครัฐมีการประกันราคาหอมแดงเหมือนพืชชนิดอื่น ๆ

(4) ด้านอื่นๆ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับด้านอื่นๆ ได้แก่ ให้เพิ่มทักษะด้านการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า และให้มีการศึกษาดูงานกลุ่มหอมแดง GAP ในพื้นที่อำเภอใกล้เคียง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

อภิปรายผล

ผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพในการผลิตหอมแดงด้วยระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรบ้านหมัด ตำบลทาม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ นำไปอภิปรายผลได้ ดังนี้

กระบวนการผลิตหอมแดง เกษตรกรส่วนใหญ่ จะเตรียมดินโดยการไถ 2 ครั้ง สอดคล้องกับภาควิชาพืชศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2564 <http://natres.psu.ac.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2564) พบว่า การไถครั้งแรกก่อนการเพาะปลูกเรียกว่าวิธีการไถครั้งแรกนี้ว่า ไถบุกเบิกหรือไถตะ ทั้งนี้เพื่อพลิกดินและตากแดดเพื่อทำลายส่วนของรากวัชพืช แล้วจึงไถครั้งที่สองเรียกว่าการเตรียมดินโดยการไถครั้งที่ 2 นี้ว่า ไถแปร ไถพรวน ทั้งนี้เพื่อย่อยดินที่ได้จากการไถครั้งแรกให้ก้อนดินเล็กลง เหมาะสมต่อการเพาะปลูก และระหว่างเตรียมดินเกษตรกรครึ่งหนึ่งใส่ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอก ซึ่งกลุ่มวิจัยและพัฒนากการปรับปรุงบำรุงดิน กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2564 <http://lddmordin.ldd.go.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2564) แนะนำว่าหลังจากการไถเพื่อเตรียมดินครั้งที่ 1 แล้วควรหว่านปุ๋ยคอกแห้ง อัตรา 1 - 3 ตันต่อไร่ แล้วจึงไถกลบคลุกเคล้ากับดิน เป็นครั้งที่ 2 จะทำให้ดินโปร่งร่วนซุย ระบายน้ำและอากาศ ได้ดี

เกษตรกรทั้งหมดใช้พันธุ์ศรีสะเกษ ปลูกหอมแดงโดยใช้หัวพันธุ์ในการปลูก และใช้ฟางในการคลุมแปลง เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และรักษาความชื้นในดิน ทำให้ดินอุ้มน้ำได้ดีขึ้น สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11 อุบลราชธานี (2564 <https://www.oae.go.th/> ค้นคืนวันที่ 31 สิงหาคม 2564) รายงานว่า เกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ เพาะปลูกหอมแดง 2 สายพันธุ์ ประกอบด้วยพันธุ์ลับแลอายุเก็บเกี่ยว 50-60 วัน และพันธุ์ศรีสะเกษหรือพันธุ์บางช้างอายุเก็บเกี่ยว 70-80 วัน เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวผลผลิตระหว่างเดือนพฤศจิกายน - มีนาคม ในปีการผลิต 2563/64 (ข้อมูล ณ 4 พฤศจิกายน 2563) มีเนื้อที่เพาะปลูก 22,756 ไร่ เพิ่มขึ้นจากการผลิต 2562/63 ที่มีจำนวน 19,797 ไร่ (เพิ่มขึ้น 2,959 ไร่ หรือร้อยละ 15) เนื่องจาก ปีการผลิต 2562/63 ราคาดี จูงใจให้เกษตรกรเพิ่มพื้นที่ปลูก และเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนสูง ผลผลิตรวม 67,972 ตัน ลดลงจากปีการผลิต 2562/63 ที่มีจำนวน 68,429 ตัน (ลดลง 457 ตัน หรือร้อยละ 1) ผลผลิตต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยว 2,987 กิโลกรัม/ไร่ ลดลงจากการผลิต 2562/63 ผลผลิตอยู่ที่ 3,472 กิโลกรัม/ไร่ (ลดลง 485 กิโลกรัม/ไร่ หรือร้อยละ 14) เนื่องจากได้รับผลกระทบจากพายุโนกกาและพายุโมลาเบ ส่งผลให้ฝนตกชุก น้ำท่วมขังในพื้นที่ หอมแดงจึงชะงักการเจริญเติบโตต้นแคระแกรน หัวเล็ก ผลผลิตบางส่วนเสียหาย

การใช้ปุ๋ยเกษตรกรส่วนมากใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ในระยะแตกกอ (ประมาณ 14 วัน) โดยใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 และมูลวัว โดยใส่ปุ๋ยในช่วงเช้า อัตรา 50 กก./ไร่ ซึ่งสอดคล้องกับชมรมพลังเกษตรกรบางส่วน (2564 <https://www.palangkaset.com/> สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2564) พบว่า การใส่ปุ๋ยเคมี หอมแดงที่ปลูกจากหัวพันธุ์ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 20-50 กก./ไร่ และเมื่อหอมแดงมีอายุได้ประมาณ 2 สัปดาห์ อาจจะมีการเพิ่มปุ๋ยเพื่อเป็นการกระตุ้นการเติบโต โดยใช้ปุ๋ยยูเรีย หรือแอมโมเนียซัลเฟต ในปริมาณ 20-25 กก./ไร่ จะช่วยให้หอมแดงนั้นเติบโตและให้ผลผลิตได้อย่างเต็มที่ แต่ถ้าหอมแดงมีอายุได้ 35-40 วัน อาจจะใส่เป็นปุ๋ยเสริมได้ คือ ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในปริมาณ 20-50 กก./ไร่ โดยการใส่ปุ๋ยควรจะเว้นระยะห่างในการใส่จากโคนต้นประมาณ 7 เซนติเมตร แต่ถ้าปลูกแปลงใหญ่ก็อาจจะใช้วิธีการโรยให้ทั่วๆ แปลงได้

การให้น้ำ เกษตรกรส่วนมากมีบ่อบาดาลเป็นแหล่งน้ำ ให้น้ำโดยสายยาง 1 ครั้ง/วัน ในตอนเช้ามืด ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ชมรมพลังเกษตรกร (2564 <https://www.palangkaset.com/> สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2564) ควรให้น้ำอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ในช่วงเช้าและช่วงเย็น การคลุมดิน วัสดุที่ใช้คือ ฟางแห้ง เพื่อป้องกันการสูญเสียน้ำและรักษาความชื้นของผิวดินไว้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

การสำรวจโรค-แมลงศัตรูพืชในแปลง มีการสำรวจสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เกษตรกรทั้งหมด พบโรคแอนแทรคโนส หรือโรคหอมเลื้อย สอดคล้องกับสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (2564 <http://www.okmd.or.th/upload/pdf/2560/KC/Shallot.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2564) พบว่า โรคหอมส่วนใหญ่คือโรคแอนแทรคโนส หรือโรคหอมเลื้อย สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา ลักษณะอาการ เชื้อราเข้าทำลายได้ทุกส่วนของพืช เช่น ที่ใบหรือส่วนหัว ทำให้เกิดเป็นแผล บนแผลมี สปอร์ของเชื้อราเป็นหยดของเหลวสีส้มอมชมพู ซึ่งเมื่อแห้งแล้วจะเป็นตุ่มสีดำเล็กๆ เรียงเป็นวงรีซ้อนกันหลายชั้น โรคนี้ทำให้ ใบเน่าเสีย ต้นหอมแคระแกรน ใบบิดโค้งงอ หัวลีบยาว เลื้อยไม่ลงหัว ระบบรากสั้นทำให้ต้นหอมเน่าเสียในแปลงปลูก เก็บเกี่ยวไม่ได้ หรือเน่าเสียในช่วงเก็บรักษา ระบาดรุนแรงในฤดูฝนหรือภายหลังฝนตก ในฤดูหนาวอาจเสีย 50-100% การป้องกันกำจัด ก่อนปลูกพืชทุกครั้งควรปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยขาวและปุ๋ยอินทรีย์เพื่อฟื้นฟูสภาพดินให้ดีขึ้น ปุ๋ยขาวควรใส่ก่อน ปลูก 1-2 สัปดาห์ และควรเก็บขึ้นส่วนของพืชที่เป็นโรคไปเผาทำลายทุกครั้ง เพื่อลดแหล่งแพร่กระจายของโรค

การเก็บเกี่ยวผลผลิตหอมแดง เกษตรกรทั้งหมดจะนับจำนวนวันเพาะปลูกมากกว่า 60 วัน ขึ้นไป และสีของใบเป็นตัวชี้วัดในการเก็บเกี่ยวหอมแดง โดยการถอนด้วยมือ ที่ถูกต้องควรใช้การสังเกตลักษณะต้นหอมแดงที่แก่จะมีลักษณะตรงโคน ใบอ่อนตัวและหักพับ ถ้าสังเกตดูจากขนาดของส่วนหัวจะโต เปลือกนอกจะมีสีเข้มใบเหลือง (2564 <http://www.okmd.or.th/upload/pdf/2560/KC/Shallot.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2564)

กระบวนการผลิตหอมแดงด้วยระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีข้อกำหนด 8 ประการ

- 1) น้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของสารเคมี และน้ำที่ใช้สัมผัสกับ ส่วนบริโภคสด เช่น น้ำที่ใช้ล้างผลผลิตมีความสะอาด
- 2) พื้นที่ปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของสารเคมีต่อผลผลิต ไม่ได้เป็นสถานที่ ขังขยะอันตราย
- 3) วัตถุอันตรายทางการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการใช้สารเคมีที่ประกาศกฎหมายห้ามใช้ในการกำจัดศัตรูพืช มีการ ใช้สารเคมีที่ประเทศผู้นำเข้าห้ามใช้ในการกำจัดศัตรูพืช ของพืชที่จะส่งออก
- 4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการเก็บเกี่ยว เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในช่วงใกล้เก็บ เกี่ยวผลผลิต
- 5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวเกษตรกรทั้งหมดมีการสำรวจการเข้าทำลายของศัตรูพืชและป้องกัน กำจัดเมื่อพบว่าศัตรูพืชจะมีการระบาดมาก มีการคัดแยกผลผลิตที่มีศัตรูพืชติดค้างอยู่แยกออกจากผลผลิตที่ไม่มี ศัตรูพืชติดค้างอยู่ และผลผลิตคุณภาพที่คัดแยกไม่มีโรคและแมลงศัตรูพืชติดค้างอยู่
- 6) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและการเก็บรักษาผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานที่เก็บรักษาผลผลิต แบ่งเป็นสัดส่วน สะอาด ไม่รกรุงรัง อุปกรณ์สะอาด ไม่มีสิ่งอันตรายปนเปื้อน และพาหนะในการขนย้ายสะอาด ไม่มีสิ่งอันตราย ปนเปื้อนที่ส่งผลต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค มีการจัดเก็บเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการเกษตรเป็นสัดส่วน มีการวางผลผลิต กับพื้นโดยมีวัสดุรองรับป้องกันการปนเปื้อน สถานที่เก็บรักษาผลผลิตสามารถป้องกัน หนู หรือแมลงสาบหรือสัตว์ที่เป็นพาหะ นำโรคอื่นๆ ได้ มีความระมัดระวังไม่ทำให้ผลผลิตบอบช้ำ เสียหาย
- 7) สุขลักษณะส่วนบุคคล เพื่อความปลอดภัยในการบริโภค วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของ จุลินทรีย์ มีการคำนึงถึงความปลอดภัยของสารเคมีตกค้าง ใช้น้ำที่สะอาดในการทำความสะดวกผลผลิต ใช้ภาชนะที่สะอาด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บรรจุมูลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว และมีสิ่งอำนวยความสะดวกสุขลักษณะส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและมีการกำจัดของเสียขยะมูลฝอยและเศษวัสดุอยู่เสมอ

8) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เกษตรกรทั้งหมดมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติแปลง บัญชีปัจจัยการผลิต การปฏิบัติในแปลง การสำรวจศัตรูพืช การป้องกันกำจัดศัตรูพืช

การตลาดหอมแดงของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากจะเก็บเกี่ยวหอมแดงช่วงเดือน ธันวาคม-มกราคม ได้ผลผลิตหอมแดง 2,500 กก./ไร่ เกษตรกรส่วนมากไม่มีการคัดคุณภาพผลผลิต และส่วนมากคุณภาพผลผลิตอยู่ในระดับดี เกษตรกรจะตกลงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งส่วนมากจะขายผลผลิตหอมแดงได้ในราคา 10 บาท/กก. จะขายให้พ่อค้า โดยเจ้าของสวนเป็นผู้ที่เข้ามาเก็บเกี่ยวหอมแดงในแปลงปลูก เกษตรกรส่วนมากจะขายผลผลิตหอมแดงหลังการเก็บเกี่ยว โดยขายหอมแดงให้พ่อค้าในท้องถิ่น ซึ่งจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่ ขายตามน้ำหนักที่ชั่งได้ สอดคล้องกับ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11 อุบลราชธานี ((2564 <https://www.oae.go.th/> ค้นคืนวันที่ 31 สิงหาคม 2564) พบว่า การซื้อขายหอมแดงนั้น จะมีพ่อค้าในชุมชน พ่อค้ารายย่อย พ่อค้าเร่ มารับซื้อจากเกษตรกร ส่วนพ่อค้ารายใหญ่ ในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นผู้รวบรวมและส่งหอมแดงรายใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยจะรับซื้อหอมแดงเพื่อส่งขายลูกค้าในประเทศและต่างประเทศ เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย เป็นต้น

การวิเคราะห์ การผลิตหอมแดง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการผลิตหอมแดง ไปสู่ระบบการปฏิบัติทางการเกษตร ที่ดี ด้วยการวิเคราะห์ SWOT พบว่า

1) จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศเหมาะแก่การปลูกหอมแดง มีน้ำเพียงพอในฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีประสบการณ์ความชำนาญในการปลูกหอมแดง เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบแปลงใหญ่ และเกษตรกรมีการเก็บเกี่ยวหอมแดงในลักษณะลงแขก ร่วมกันเก็บเกี่ยวช่วยกันภายในกลุ่ม ทำให้ลดค่าจ้างแรงงาน

2) จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ เกษตรกรไม่ได้มีการเก็บพันธุ์ไว้ปลูก ต้องซื้อหัวพันธุ์ทุกฤดูกาลปลูก ซึ่งมีราคาสูง เกษตรกรไม่ได้มีการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิต ต่างคนต่างซื้อ ทำให้ได้ปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูง เกษตรกรไม่ได้มีการรวมกลุ่มขาย ต่างคนต่างขาย ทำให้ไม่สามารถกำหนดราคา หรือต่อรองราคาขายได้ ไม่สามารถผลิตหอมแดงนอกฤดูได้ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่มีเกษตรกรรุ่นใหม่มาสานต่ออาชีพการเกษตร และเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่เก่งในเรื่องของการใช้สมาร์ทโฟน สื่อสังคมออนไลน์ ไม่สามารถเพิ่มช่องทางทางการตลาดได้อย่างเต็มที่

3) โอกาส (Opportunities) ได้แก่ มีเจ้าหน้าที่ของรัฐสนับสนุนด้านความรู้ สนับสนุนการรวมกลุ่ม สนับสนุนปัจจัยการผลิต มีตลาดคือพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ และมีตลาดสุขภาพต้องการเป็นจำนวนมากหากเป็นหอมแดง GAP

4) ปัญหาอุปสรรค (Threats) ได้แก่ โรคระบาด ศัตรูพืช เกษตรกรขาดความรู้ด้านการแปรรูปหอมแดง ในกรณีที่หอมแดงล้นตลาด หรือหอมแดงราคาถูก ราคาสินค้าเกษตรผันผวน ปัจจัยการผลิตและหรือต้นทุนการผลิตสูง และสภาพภูมิอากาศแปรปรวน

เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น จึงได้กำหนดเป็นกลยุทธ์ โดยใช้ TOWS Matrix ดังนี้

1) กลยุทธ์เชิงรุก (S-O) ได้แก่ การขับเคลื่อนการปลูกหอมแดงปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้มีจุดรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร ส่งเสริมรวบรวมผลผลิตขนส่งและจำหน่ายโดยตรงไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง การผลิตหอมแดงให้ได้มาตรฐาน GAP อย่างเต็มประสิทธิภาพ และระบบตลาดนำการผลิต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (W-O) ได้แก่ ส่งเสริมการรวบรวมผลผลิตเพื่อต่อราคาผลผลิต ส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่สานต่ออาชีพเกษตรกร ส่งเสริมการจัดการปัจจัยการผลิต สนับสนุนช่องทางตลาดออนไลน์ และสร้างหลักสูตรให้ครอบคลุมการผลิตหอมแดงครบวงจร

3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (S-T) ได้แก่ เตรียมพร้อมรับมือกับความเสี่ยงจากปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ เตรียมพร้อมรับมือกับภัยต่างๆ โรคและศัตรูพืช เพิ่มทักษะด้านการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า สร้างคุณภาพการผลิตให้เป็นหอมแดงปลอดภัยราคาสูง และลดต้นทุนการผลิตโดยการรวมกันหาปัจจัยการผลิต

4) กลยุทธ์เชิงรับ (W-T) ได้แก่ ลดต้นทุนการผลิตด้วยองค์ความรู้ใหม่ ส่งเสริมรวมกลุ่มให้เข้มแข็งในทุกๆ กิจกรรม ส่งเสริมตลาดเกษตรออนไลน์ สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่หัวใจสู้ และรับมือภัยต่างๆ ในฤดูกาลผลิต และเพิ่มความรู้การผลิตหอมแดงนอกฤดู

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการผลิตหอมแดงไปสู่ระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) พบว่า มีข้อเสนอแนะทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการผลิตและปัจจัยการผลิต ด้านการตลาด ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ และด้านอื่นๆ

1) ด้านการจัดการผลิตและปัจจัยการผลิต มีข้อเสนอแนะให้มีการอบรมให้ความรู้ในการจัดการจัดการผลิตและปัจจัยการผลิต อาทิเช่น การใช้ปุ๋ยหรือลดใช้เคมีหรือใช้ในปริมาณที่ปลอดภัย เป็นต้น ให้มีการอบรมให้ความรู้การปลูกหอมแดงนอกฤดู ให้มีการอบรมให้ความรู้ในการเก็บหัวพันธุ์เพื่อใช้ในฤดูกาลผลิตถัดไป และให้มีการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้ราคาที่ถูกลง เป็นการลดต้นทุนการผลิต

2) ด้านการตลาด มีข้อเสนอแนะให้มีการรวบรวมผลผลิตและจำหน่ายโดยตรงไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง และให้เพิ่มช่องทางการตลาด เช่น ตลาดออนไลน์ เป็นต้น

3) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีข้อเสนอแนะให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต อาทิเช่น ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ เป็นต้น ให้มีการอบรมการผลิตสารชีวภัณฑ์ และมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง ให้มีการสนับสนุนเงินลงทุนหรือแหล่งเงินทุนจากภาครัฐและเอกชน เช่น ธกส. เป็นต้น และให้ภาครัฐมีการประกันราคาหอมแดงเหมือนพืชชนิดอื่นๆ

4) ด้านอื่นๆ มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มทักษะด้านการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า และให้มีการศึกษาดูงานกลุ่มหอมแดง GAP ในพื้นที่อำเภอใกล้เคียง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะระดับเกษตรกร การผลิตหอมแดงของเกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามวิถีเดิมที่เคยปฏิบัติมา ยังไม่ได้อิงหลักวิชาการทั้งหมด อาทิเช่น ไม่มีการตรวจค่าวิเคราะห์ดิน แต่จะใส่ปุ๋ยตามที่เคยใส่ โดยไม่ได้คำนึงถึงธาตุอาหารในดิน เป็นต้น อีกทั้งประสบปัญหาเรื่องโรคระบาดและศัตรูพืช ซึ่งเกษตรกรจะเน้นใช้สารเคมีในการกำจัดโรคและศัตรูพืช ควรมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และหรือเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน มาให้ความรู้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1.2 ข้อเสนอแนะระดับเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และหรือเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ยังไม่สามารถเข้าถึงเกษตรกร ในแง่ของการเปลี่ยนความคิดวิถีเดิมเป็นการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ควรมีการร่วมมือกันในทุกภาคส่วน สนับสนุนองค์ความรู้และการปฏิบัติให้เห็นผลจริง มากกว่าความรู้ทางวิชาการเพียงอย่างเดียว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

1.3 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องของราคาหอมแดงผันผวนไม่แน่นอน ดังนั้นเกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มแบบเต็มรูปแบบ รวมกันคิด รวมกันผลิต รวมกันขาย เพื่อสามารถต่อรองราคาได้ และที่ผ่านมามีภาครัฐเองไม่มีโครงการประกันรายได้หอมแดง เหมือนกับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ ทำให้เกษตรกรหมดกำลังใจในการที่จะผลิตให้ได้มาตรฐานหรือคุณภาพ ทั้งนี้ควรเพิ่มช่องทางทางการตลาดให้เกษตรกรมีทางเลือกเพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาหมู่บ้าน หรือตำบลอื่นๆ เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ เพื่อที่จะได้แนวทางในการวิจัยมาพัฒนาแนวทางการผลิตหอมแดงด้วยระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2.2 ควรศึกษาด้านต้นทุนการผลิตหอมแดง และรายได้ของเกษตรกร

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อุปสรรคของการรวมกลุ่มในการผลิตและการจัดการด้านการตลาดหอมแดงของเกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

สุกัญญา ศรีดาพันธ์ (2557) “แนวทางการพัฒนาการผลิตหอมแดงในระดับเกษตรกรรายย่อย ของพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สุกัญญา ศรีดาพันธ์ (2558) ระบบมาตรฐาน GAP พืชครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอมมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2563). ระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2563 จาก https://alro.go.th/asean_data

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2563). การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2563 จาก <https://warning.acfs.go.th>

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). (2563). หอมแดง สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2563 จาก <http://www.arda.or.th/kasetinfo/north/plant/shallot.html>

ไทยตำบลดอทคอม. (2563). ประวัติความเป็นมาตำบลทาม สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2563 จาก <https://www.thaitambon.com/tambon/330307>

ราชบัณฑิตยสถาน (2538) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2538 กรุงเทพมหานคร นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์

นางสาวเบญจวรรณ กิตติจารุกร. (2556) ศักยภาพ (Potentiality) หน้า 6 กรุงเทพมหานคร

สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหิดลวิทยานุสรณ์. (2563). การผลิต สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2563 จาก <https://social.mwit.ac.th/>

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2564). ส่วนประสมทางการตลาด สืบค้นเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2564 จาก http://designtechnology.ipst.ac.th/wp-content/uploads/sites/83/2020/01/4_01ส่วนประสมทางการตลาด-1.pdf

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

อาจารย์อาทิตย์ วงษ์สง่า. (2563). การวิเคราะห์ SWOT สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2563 จาก

<https://somkuansub.files.wordpress.com/2010/12/swot-analysis.pdf>

การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (Communication in Rural Development). (2563). การพัฒนา (Development)

สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2563 จาก <http://elearning.psu.ac.th/courses/153/lesson2finish.pdf>

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้. (2564). การจัดการเรียนรู้ (Learning Management) สืบค้นเมื่อวันที่ 11

สิงหาคม 2563 จาก <http://www.eledu.ssru.ac.th/>

คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2564). กระบวนการผลิตหอมแดง สืบค้นเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2564

จาก <http://natres.psu.ac.th/>

กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปรับปรุงบำรุงดิน กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. (2564). การเตรียมดิน สืบค้น

เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2564 จาก <http://lddmordin.ddd.go.th/>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11 อุบลราชธานี. (2564). การเพาะปลูกหอมแดงจังหวัดศรีสะเกษ ค้นคืนวันที่ 31 สิงหาคม

2564 จาก <https://www.oae.go.th/>

ชมรมพลังเกษตร. (2564). การปลูกหอมแดง สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.palangkaset.com/>

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2564). โรคพืชในหอมแดง สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2564 จาก

<http://www.okmd.or.th/upload/pdf/2560/KC/Shallot.pdf>

